

Major gšt. Jiří Sommer:

Opevnění Bratislavy za světové války.

Na opevnění Bratislavy v případě války pomýšlelo rak.-uherské ministerstvo války již roku 1902. Tehdy bylo zamýšleno vybudovat předmostí jen na severním břehu Dunaje s čistě defensivním úkolem:

zajistit dunajský most,

umožnit ze severního břehu ústup jedné vyšší jednotky na břeh jižní.

Na jižním břehu měla být umístěna jen jedna baterie s úkolem bočně postřelovat obranné postavení západně od Bratislavy.

Předmostí mělo být vybudováno na zvláštní rozkaz HV. (ministerstva války) v případě války s Ruskem. Mělo být provedeno jako polní opevnění za 8 neděl.

1905.

Toho roku byl velitelstvím 5. sboru (Bratislava) předložen ministerstvu války generální projekt zamýšleného opevnění.

1911.

Počátkem roku 1911 pojal rak.-uherské ministerstvo války plán opevnění dunajské linie. Toto opevnění mělo být uskutečněno až v mobilisaci a mělo čelit všem možným válečným eventualitám. Týkalo se opevnění měst (předmostí): Kremže, Tullnu, Vídně, Bratislavy, Komárna a Budapešti. Kromě toho měly být zajištěny mosty: v Linci, Steyreggu, Mauthausenu, Wallsee a Greinu.

V dubnu až červenci 1911 byla vyslána komise, která po předchozím studiu ve Vídni provedla průzkum uvedené dunajské linie a vypracovala do počátku září 1911 pro ministerstvo války příslušný návrh.

1912.

V tomto roce dalo ministerstvo války velitelství 5. sboru v Bratislavě pokyny pro vypracování podrobného návrhu na opevnění Bratislavy.

Úkol pevnosti byl stanoven pro válečnou osádku takto:

uhájit bratislavský přechod přes Dunaj proti akcím nepřátelské polní armády,

zajistit vyrazení jedné vyšší jednotky — podle válečné situace — buď ze severního neb z jižního břehu Dunaje.

Bezpečnostní osádka měla alespoň znemožnit nepřátelské nájezdy a spolehlivě zajistit most proti sabotáži.

Opevnění severního břehu mělo být provedeno za 10 neděl, jižního za 8 neděl.

1913.

V prosinci předkládá velitelství 5. sboru (Bratislava) ministerstvu války generální projekt na opevnění Bratislavy. (O tomto návrhu pracoval jako major arm. gen. v. v. Škvor.)

Opevnění mělo být vybudováno polním způsobem jako jediný pás osamocených ohnisk odporů. Palebná postavení baterií byla většinou přímo v ohniscích odporů, někde poněkud hlouběji v mezeře mezi nimi.

Pro čtvrtinu osádky měly být vybudovány úkryty, pro polovinu osádky baráky k obývání v době klidu.

Autor návrhu posuzoval terén takto:

Severní fronta: Nejrychlejší úspěch slibuje útočníku postup ve směru hřbetu Karpat — přes to, že směr je nejnepohodnější. Zde je nejdůležitější Kamzičí vrch, kterého lze nejsnáze dosáti od G. Pfefferberg.

Jihovýchodně od Karpat jsou podmínky pro obranu velmi dobré. Všude je daleký výstřel.

Děvínská Kobyla a její jihovýchodní svahy umožňují skryté a dosti pohodlné přiblížení k Bratislavě.

Jižní frontu ovládá Königswart. Při každé akci na jižním břehu musí útočník zdolat nejprve tuto frontu.

Z těchto důvodů bylo položeno těžiště obrany na Kamzičí vrch a Königswart.

K návrhu byly přiloženy podrobné plány ohnisk odporu, typy pro úkryty, palná postavení atd., výpočet pracovníků a materiálu, potřeba zbraní a osádky, úkoly jednotlivých ohnisk odporu atd.

Náklad na materiál byl vypočten částkou 350.000 K.

Válečná osádka pevnosti Bratislava, schválená ministerstvem války, měla činit:

- 22 praporů (z toho $\frac{1}{2}$ roty pro přímé zajištění mostu),
- 2 eskadrony,
- 7 polních baterií (5 kanonových, 2 houfnicové),
- 4 roty pevnostního dělostřelectva,
- 4 domobranecké dělostřelecké oddíly,
- 2 technické roty,
- 14 pracovních oddílů.

Válečná výzbroj pevnosti byla stanovena takto:

- 6 kulometů ráže 11 m/m (Montigni),
- 86 9cm kanonů,
- 14 12cm kanonů,
- 14 18cm kanonů.

Bezpečnostní osádka měla činit:

- 14 praporů,
- 2 eskadrony,
- 7 polních baterií.

1914.

V srpnu 1914 vypukla světová válka.

5. srpna nařizeno přímé zajištění dunajského mostu ministerstvem války.

8. srpna zřízeno velitelství předmostí.

V polovici srpna nařizuje ministerstvo války zajištění materiálu a nářadí pro stavbu opevnění na základě zákona o válečných úkonech.

23. srpna nařizuje ministerstvo války zahájení opevňovacích prací, jakožto prací nouzových pro nezaměstnané, propuštěné z četných podniků, které zastavily výrobu.

Kdyby nebyl dostatek dělníků z dobrovolně se hlásících nezaměstnaných, měly být pracovníci zajištěni na základě zákona o válečných úkonech.

Práce měly být započaty na obou březích, ale přednost měl břeh jižní. Předně měly být provedeny práce zemní, maskování a překážky. Úprava předpolí (kácení, strhování objektů) neměla být zatím prováděna. Tyto práce měly být ukončeny do polovice října 1914.

Zároveň bylo upraveno tímto výnosem postavení velitele předmostí. Podléhal přímo ministerstvu války a byl zároveň posádkovým velitelem v Bratislavě.

Jako bezpečnostní osádky pro pevnost mělo se použít útvarů, které po provedení mobilisace zůstaly v posádce.

25. srpna 1914 začaty opevňovací práce. Stavbu opevnění řídilo „Opevňovací stavební ředitelství“ (Befestigungsbaudirektion), podřízené veliteli předmostí.

Majitelé pozemků, na jejichž pozemcích opevnění vedlo, dostávali každoročně odškodné podle zákona o válečných úkonech.

Prací se zúčastnilo hned od počátku asi 1.000 mužů, většinou pracovních oddílů. Tento počet se stále zvyšoval, až dosáhl 1. října maxima 6.000 mužů.

26. srpna 1914 nařizuje ministerstvo války na žádost HV., aby byly na důležitých místech na severním břehu vybudovány kryty pro čtvrtinu osádky, které by ji chránily proti polnímu dělostřelectvu (do ráže 15.5 cm) Zákopy (i spojovací) mají být zakryty (zkušenosti z ruského bojiště).

V říjnu byla posádkou pevnosti VIII. domobranecká teritoriální brigáda, složená ze 4 domobraneckých praporů a z 2 domobraneckých dělostřeleckých oddílů.

1915.

V lednu navrhuje velitel předmostí ministerstvu války doplnit opevnění Bratislavy předsunutými ohnisky odporu asi ve vzdálenosti 7½ km od mostu, poněvadž jen tak se dá bratislavský most zajistit proti všem eventualitám. Tato předsunutá ohniska by byla obsazena v celku 15 prapory.

V té době pracuje na opevnění ještě 4.500 osob.

Koncem února je opevnění zhruba vybudováno.

21. března nařizuje ministerstvo války v dohodě s HV. se zřetelem k válečné situaci — likvidaci opevňovacích prací:

započaté objekty dokončit,

nové objekty nezačínat stavět,

všecky objekty udržovat v dobrém stavu.

Proto nedošlo též k stavbě předsunutého postavení, s nímž jinak ministerstvo války souhlasilo.

Toto postavení mělo být jen prozkoumáno a vše mělo být připraveno tak, aby v čas potřeby mohlo být ihned přikročeno k stavbě.

V květnu (Italie vstoupila do války) nařizuje ministerstvo války věnovat zvláštní pozornost budování opevnění na jižním břehu. Na opevnění pracuje ještě asi 3.000 osob.

5. srpna nařizuje ministerstvo války ukončení opevňovacích prací. Pracovní oddíly byly postupně přiděleny jinam, takže počet pracovníků klesl asi na 500.

1. října bylo opevnění dobudováno, počítajíc v to překážky, úkryty, kaverny, stavbu cest (na Kamzík a Königswart) a vyčištění předpolí na 30—50 m před překážkami.

Velitel předmostí měl podat ministerstvu války návrh, které objekty by bylo radno trvale zachovat.

25. listopadu nařizuje ministerstvo války — poněvadž je v zájmu vojenské správy udržet nejdůležitější opevněné objekty pro budoucnost — získat od majetníků pozemky, na kterých jsou postaveny, koupí nebo na základě zákona o válečných úkonech.

K provedení tohoto výnosu — asi z nedostatku peněz — nedošlo.

Koncem roku klesl počet pracovníků na 400 mužů.

Most byl zajištěn po dobu války stráží (v Au Café). Měla 1 strážného se světlometem a záchranným člunem u stráže, 1 strážný stál na pozemním pilíři na jižním břehu. Stráž měla obstarávat též OPL. (puškami). Most sám byl uzavřen na obou stranách dřevěnými vraty. Budky na obou březích mostu byly zařízeny k obraně. Pozemní pilíře byly obklopeny drátěnými překážkami.

1916.

Válečná osádka nebyla Bratislavě nikdy přidělena. K bezpečnostní osádce Bratislavy náležel 1. ledna:

velitel předmostí se štábem a opevňovací stavební ředitelství,

VIII. domobranecká teritoriální brigáda:

pomocná rota,

domobranecký teritoriální prapor 61,

strážní detašement dunajského mostu domobranecký dělostřelec-

ký oddíl (bez děl),

světlometná četa,

2 spojovací čety,

3 pracovní oddíly (celkem 300 mužů).

V dubnu nařizuje ministerstvo války likvidovat opevnění. Bylo započato s rozbíráním drátěných překážek. Pracovníků bylo asi 300 (zajatců a civilních dělníků).

1. května bylo velitelství předmostí a jeho osádka rozpuštěna.

V červnu končí práce spojené s rozebráním překážek, přikročuje se k zahazování zákopů, k bourání baráků a p.

1917.

Pokračuje se v likvidaci opevnění.

V březnu nařizuje min. války zrušení permanentních objektů (úkrytů, kaveren a p.) a vrácení pozemků majitelům.

1918.

Likvidace opevňovacích prací pokračuje.

Betonové úkryty byly — pokud to majitelé pozemků žádali — odstraněny, nebo jim byly zdarma (nebo za malou náhradu asi 100 K) odevzdány.

Kaverny byly odevzdány majiteli pozemku v původním stavu nebo po zaházení vchodů kamením.

Vybudované cesty byly též bez náhrady odevzdány majiteli.

Získaný materiál byl prodán v dražbě.

Po převratě.

Úplná likvidace bratislavského opevnění byla provedena až v letech popřevratových naší vojenskou správou.

Zbytky opevnění — nezničené kaverny a betonové úkryty — najdeme ještě dnes v místech, kde probíhalo válečné obranné postavení. O mnohých se dovíme od turistů.

Závěr.

Opevnění Bratislavy — tak, jak bylo vystavěno v letech 1914—1915 — vyhovovalo svému úkolu a poměrům na počátku války, kdy dostřel polního dělostřelectva nepřesahoval 6 km. Bratislavský most — a o ten v podstatě šlo — byl vždy mimo účinný dostřel tohoto dělostřelectva (4 km).

Jakmile ovšem za války byly zavedeny nové vzory polních děl s dostřelem až do 9 km, opevnění nevyhovovalo. To mělo být napraveno předsunutými ohnisky odporu, která byla navrhována v obvodu nejméně 7½ km od mostu. Tím by opevnění nabylo také potřebné hloubky.

Dnešním poměrům by ovšem ani toto zlepšení nevyhovovalo.

Nadporučík pěch. Otta Vošta:

Školení radiotelegrafistů ve spojovací škole.

Výcvik v použití radiotelegrafie za pohybu je vyvrcholením celého radiotelegrafního výcviku. Zdárné provedení tohoto výcviku předpokládá předcházející

1. dokonalou theoreticko-technickou přípravu jednotlivce v znalosti a obsluze radiové stanice,
2. důkladný prakticko-technický výcvik jednotlivce u radiové stanice,
3. technický výcvik obsluhy u radiové stanice (zřizování a zrušení stanice),
4. dokonalou znalost korespondence,
5. takticko-technickou spolupráci přidělené radiové stanice s příslušným velitelstvím (SV.).

Požadavky kladené na radiotelegrafii za pohybu.

A. Taktické využití terénu:

1. volba stanoviště při zřízení stanice v blízkosti SV.,
2. využití krytů v terénu (nejlépe pod střechou),
3. příhodné místo pro vytyčování terčů,
4. možnost pozorování,
5. možnost použití zbraní při přepadení.

B. Zručnost v zřizování a zrušení stanice:

1. dokonalou technickou přípravu jednotlivce,
2. souhru jednotlivých čísel,
3. důkladný výcvik (časté opakování),
4. vliv velitele (instruktora).

C. Obrana proti nepříteli:

1. technickou (proti naslouchání, rušení, špionáž),
2. taktickou: záleží v tom, že obsluha radiové stanice musí být dobře vycvičena v použití pěchotních zbraní (střelba, boj bodákem, granátem,